

Henning Jensen og Rasmus Engelbrekt Jensen, Ledvogterhuse og ledvogtere. 100 års ledvogterhistorie fra Frederikshavn, Forlaget Historie Aps, 181 sider, illustreret, ISBN 978-87-993777-6-3, vejl. pris: 248 kr.

Hvis man ser på den jernbanehistoriske litteratur, er der ikke skrevet meget om banernes ledvogtere, selvom de antalsmæssigt var en af de største grupper af arbejdere ved jernbanen. Utallige steder langs jernbanen, hvor banen mødte en vej, blev der opført en jernbanebom, en overkørsel over sporet og et ledvogterhus. Gennem mere end et århundrede var der overalt i landet en mand eller en kvinde, som punktligt sænkede bommen og spærrede adgangen over sporet, når der ventedes et tog. Når toget så var passeret, kunne bommen atter hæves og trafikken passere over banen. Først med automatiseringen af jernbanebommene, som for alvor tog fart midt i 1900-tallet, blev ledvogteren overflødig. Selvom den sidste ledvogter for længst er gået på pen-

sion, så ser man ude i landskabet ofte jernbanebommen og de karakteristiske små ledvogterhuse, der vidner om en vigtig og væsentlig arbejdsopgave, som nu er automatiseret. Der ligger således en interessant og ufortalt historie om ledvogterne og deres arbejde, som kunne fortjene at komme frem i lyset. For hvordan var egentlig arbejdet ved leddene? Hvordan var arbejdsforholdene? Skulle man have særlige kompetencer som ledvogter, og hvad var konsekvenserne, når det gik galt, og sammenstødet mellem vej og bane var uundgåeligt? Og hvordan opfattedes ledvogterne i samtiden? For selvom ledvogterne tilhørte de nederste lag af samfundet, havde de alligevel en magt ved at kunne spærre vejen for samfundets spidser. Det kunne af og til give konflikter. I arkiverne og rundt om på museerne findes talrige spor og vidnesbyrd om ledvogterne og deres historie, som fortæller om det ansvarsfulde arbejde med at sænke og hæve bommen for at hindre katastrofale sammenstød. Om kvinderne, der kom ind på arbejdsmarkedet ved at passe bommen, når deres mænd ud over ledvogtningen også fungerede som arbejdere i banekolonnen, der stod for vedligeholdelsen af jernbanesporet. I flere tilfælde var ledvogtningen et fælles familieanliggende.

Det var derfor med en vis forventning, at jeg tog fat på læsningen af bogen *100 års ledvogterhistorie fra Frederikshavn. Ledvogterhuse og Ledvogtere*, som der står på forsiden af bogen. Men

om dette er bogens korrekte titel, skal jeg lade være usagt. På titelbladet er titlen nemlig *100 års ledvogterhistorie Fra Frederikshavn. 8 ledvogterhuse og Ledvogtere*. Og i kolofonen blot: *100 års ledvogterhistorie fra Frederikshavn*. Ledvogterbogen er tilsyneladende en del af en omfattende bogserie fra den nordligste del af Vendsyssel med fokus på forskellige erhverv. Tidligere i samme serie er udgivet bøger som *150 ishistorier fra 2 flødeisfabrikker og 75 ishuse*, *315 købmænds historie fra 120 købmændsforretninger*, *90 mælkehistorier fra 6 mejerier og 22 mælkeudsalg* osv. Ved gennemlæsningen af bogen virker det desværre til, at denne bogserie har mere fokus på at slå talrekorder end på den dybere fortælling om det emne, bogen beskæftiger sig med.

Ledvogterbogen indledes med en meget kort introduktion til arbejdslivet i ledvogterhuset. Introduktionen er dog så kort, at de fleste læsere nok vil have større gavn af at læse Jens Bruun-Petersens interessante og lidt mere fyldestgørende artikel "Vogterhuse - især „Model 1898" i *Jernbanehistorisk årbog '98* (bane bøger 1998). Derefter følger et afsnit om banegården og havnesporet i Frederikshavn, som mestendels er en serie fotografier fra disse dele af Frederikshavn uden egentlig relevans for bogens titel. Derefter følger så bogens egentlige emne, nemlig ledvogterhusene og ledvogterne. Hver enkelt ledvogterovergang i omegnen af Frederikshavn præsenteres, hvorefter led-

vogterhusets forskellige beboere oplystes med faktuelle data såsom navn, fødselsdato, hvor lang tid de arbejdede ved leddet, antallet af børn og disses navne mv. For læseren bidrager denne opremsning ikke synderligt til forståelsen af ledvogternes situation, om end det selvfølgelig kan være interessant at se, at ledvogterfamilierne - i lighed med mange andre arbejder- og bondefamilier omkring år 1900 - havde store børneflokkede. Det er utroligt at tænke på, at der på forholdsvis få kvadratmeter har skullet skaffes plads til mand og kone og op imod otte børn i de små ledvogterhuse.

Selvom det selvfølgelig kan være interessant at følge, hvem der har boet i de enkelte ledvogterhuse, så når bogen desværre ikke ud til en bredere kreds, som er interesseret i ledvogternes historie. Det er trivialiteter og banaliteter, som oplystes i bogen. I visse tilfælde har forfatterne til bogen været i kontakt med efterkommerne til ledvogterne, men desværre er det ofte almindeligheder, efterkommerne citeres for. Eksempelvis et barnebarn, som kan fortælle, at hendes bedstefar også havde en nebengesjæft med at købe og sælge fisk i omegnen, at han var fætter til gårdejer Grøntved, som ejede gården Grøntved, og at han i øvrigt aldrig drak kaffe, fordi "han skulle blive så gammel som muligt, fordi hans hustru var meget yngre". Hvis man er i familie med en af de pågældende ledvogterfamilier, så har bogen sat et fint lille minde

om familien, som den kan have stående på reolen og finde frem for at vise børn og børnebørn. For den almindeligt interesserede læser er der desværre ikke meget at hente i bogen. En interessant ting ved ledvogterbogen er dog de mange fotografier af ledvogterfamilierne i forskellige situationer fra både arbejdet og privatlivet, der tydeligvis er hentet fra de enkelte familiers fotoalbums. Dette opvejer dog ikke, at bogen flere steder burde være strammet gevaldigt op, både indholdsmæssigt, faktisk og ikke mindst sprogligt. En korrekturlæser kunne have gjort underværker, men desværre ikke have hævet bogen, så den var blevet mere interessant for folk uden familiære forbindelser til ledvogterfamilierne fra Frederikshavn. Der ligger stadig i arkiverne bunkevis af uudnyttet materiale, som kan fortælle en interessant historie om ledvogterne og deres arbejde. Bogen om ledvogterne fra Frederikshavn formår desværre ikke at fange denne historie.

Det er i øvrigt besynderligt, at en bog om ledvogterhuse og ledvogtere i Frederikshavn, der på bagsiden af bogen lokker med sætningen "Tag med på en ledvogterhistorisk rundtur", afsluttes med en oplistning af programmet for indvielsen af den nye banegård i Frederikshavn den 28. september 1979. Hvad er relevansen for en bog om ledvogtere, at indvielsesfrokosten blev indtaget på Hotel Jutlandia kl. 12.45?

Lars Bjarke Christensen